

Euroopa Liidu Kõrgemate Kohtute Presidentide Ühenduse
aastakoosolek ja 3. kollokvium
„Sõltumatu õigusemõistmise praktilised aspektid“
Dublin, Iirimaa
18.-20. märts 2010

18. – 20. märtsini 2010 toimus Dublinis, Iirimaa EL Kõrgemate Kohtute Presidentide Ühenduse (PÜ) aastakoosolek (*General Assembly*) ja järjekorras juba kolmas, iga kahe aasta tagant toimuv kollokvium "*Practical Aspects of Independence of Justice*" (Sõltumatu õigusemõistmise praktilised aspektid). Riigikohtust osalesid aastakoosolekul esimees **Märt Rask** ja tema abi **Mari-Liis Lipstok**.

Aastakoosolek

Võtsid osa 24 EL riigi kõrgemate kohtute esimehed, puudusid Luksemburgi, Kreeka ja Hispaania esindajad

- 1) Tutvustati ühenduse 2009. a tegevusaruannet: räägiti koostööst EL komisjoni, EL kõrgemate halduskohtute ühendusega, anti ülevaade liikmeskohtute kohtulahendite andmebaase ühendava portaali arendamisest (*Common Portal of National Case Law*) – otsinguid on võimalik teha 20 keeles, litsentsi alusel kasutatakse Euroopa Kohtu automaatset tõlkesüsteemi, mis võimaldab otsuste kokkuvõtteid tõlkida soovitud keelde, nt Hispaania ülemkohtu lahendist automaatne tõlge eesti keelde. Portaal asub aadressil <http://www.reseau-presidents.eu/rpcsje/?lang=en> (kasutajanimi: public.estonia, parool: riigikohus).
- 2) Kinnitati kahe viimase aasta finantsaruanne. Liikmemaks (2000 eurot) jäi järgmiseks kaheks aastaks muutmata. Ühendus on taotlenud Euroopa Komisjonilt toetust, mida loodetakse järgmisel tegevusaastal saada 250 000 eurot.
- 3) Perioodiks 2010-2012 valiti uus, 10-liikmeline juhatus: president Austria ülemkohtu esimees Irmgard Griss; ase-presidendid pr Pauliine Koskelo (Soome), Vincent Lamanda (Prantsusmaa), John Murray (Iirimaa), Ernesto Lupo (Itaalia)¹, Klaus Tolksdorf (Saksamaa), Geert J.M. Corstens (Holland), Vincent A. De Gaetano (Malta), Lasar Gruev (Bulgaaria) ja Ghislain Londers (Belgia). Peasekretärina jätkab Dominique Hascher (Prantsusmaa).
- 4) Peatuti ühenduse tuleviku teemadel, otsustati, et jätkatakse kahe-aastase perioodiga kollokviumite korraldamist, mis ei välista ka vahepealseid kohtumisi. Rõhutati, et ühendus koosneb kõrgemate kohtute presidentidest (isikutena) ning kohtumistel ei väljendata seetõttu riigi seisukohti.

Kollokvium

Ettevalmistavalt vastasid kõik PÜ 27 kohut teemakohasele küsimustikule.² Kollokviumil analüüsiti ja üldistati esitatud andmeid kohtunike sotsiaalsete tagatiste (sh palk) ja töötingimuste kohta, peatuti suhetel avalikkuse ja meediaga, räägiti kohtunike tegevuspiirangutest jne. Kokkuvõttes leiti, et õigusemõistjate sisemine sõltumatus on kandvaim, erilist tähelepanu tuleb seetõttu pöörata kohtunike valikule ja koolitusele.

Mari-Liis Lipstok
Riigikohtu esimehe abi

¹ Alates 13. juulist 2010

² Riigikohtu vastused on lisatud aruandele

Questionnaire on “Practical Aspects of Independence of Justice”

The main purpose is to examine practical aspects of independence. Therefore it will be appreciated if respondents, if appropriate, in the replies or at the colloquium give concrete examples of problems encountered. The structural aspects of independence was the subject of the colloquium in Warsaw 2006 [<http://www.network-presidents.eu/spip.php?article30>]. Independence was also the subject of Opinion No. 1 (2001) from Consultative Council of European Judges (CCJE) [http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/avis_EN.asp?]

I - Protection of Independence

1. *What is the legal basis (constitutional, statutory, customary, judicial precedent) of the statutes or other statutory instruments safeguarding the independence of judges?*

Eesti kohtuvõimu (kitsamalt seega ka kohtunike) sõltumatuse sätestab põhiseadus, kohtute seadus ning kõik menetlusseadused (tsiviil-, kriminaal- ja väärteo-, halduskohtumenetluse seadustikud). Põhiseaduse 13. peatükk sisaldab kokkuvõtvalt norme, mis kinnitavad, et Eesti riigis mõistab õigust ainult kohus. Kohtunikud nimetatakse ametisse eluaegsetena ning neid saab ametist tagandada vaid kohtuotsusega, samuti ei tohi kohtunikud olla üheski muus valitavas või nimetatavas ametis. Kohtunikel on põhiseaduse alusel ka kriminaalkohtulik immunitet, neile on võimalik kriminaalasjas süüdistuse esitada vaid Vabariigi Presidendi (esimese ja teise astme kohtunike puhul) või parlamendi enamuse nõusolekul (riigikohtunike puhul). Kohtute seadus kehtestab kohtunike sõltumatuse tagatised veelgi täpsemini: õigus kohtuniku vanadus- ja väljateenitud aastate pensionile, õigus vabalt oma tööaega kujundada, palga ja lisatasude regulatsioon.

2. *What are the requirements applying to the appointment (for example appointment by the Government or by an independent body) and the guarantees regarding termination of the judicial function?*

Avaliku konkursi maakohtu, halduskohtu ja ringkonnakohtu vabale kohtunikukohale kuulutab välja justiitsminister. Riigikohtuniku vaba koha täitmiseks kuulutab konkursi välja Riigikohtu esimees.

Kohtute seaduse § 47 järgi võib Eesti kohtunikuks või nimetada Eesti Vabariigi kodaniku, kes:

- on omandanud magistrikraadi õigusteaduses
 - oskab eesti keelt kõrgtasemel;
 - on kõrgete kõlbeliste omadustega;
 - on kohtunikutööks vajalike võimete ja isikuomadustega.
- Kohtunikuks **ei või** nimetada isikut:
- kes on süüdi mõistetud kuriteo toimepanemise eest;
 - kes on kohtuniku-, notari-, vandetõlgi või kohtutäituri ametist tagandatud;
 - kes on advokatuurist välja heidetud;
 - kes on avalikust teenistusest vabastatud distsiplinaarsüüteo eest.

Maa- või halduskohtu ning ringkonnakohtu kohtunikukoha taotleja peab olema sooritanud kohtunikueksami. Seejuures peavad esimese astme kohtunikuks pürgijad olema lisaks läbinud 2-aasta pikkuse kohtuniku ettevalmistusteenistuse (või olema sellest vabastatud) ja teise astme kohtunikuks nimetatakse üksnes kogenud ja tunnustatud jurist. Riigikohtunikuks pürgija peab olema samuti kogemustega ning kõrgelt hinnatud jurist, kuid ta ei pea sooritama kohtunikueksamit.

Kohtunike konkursse korraldab ning esmalt hindab kandidaatide ametisse sobivust eksamitulemuste ja vestluste alusel kohtunike omavalitsusorganite hulka kuuluv

kohtunikeksamikomisjon. Eksamikomisjoni tehnilise teenindamise tagab riigikohus. Kui konkursile on laekunud rohkem kui üks avaldus, teeb mitme kandidaadi vahel valiku riigikohtu üldkogu.

Põhiseaduse § 150 järgi nimetab esimese ja teise astme kohtuniku ametisse Vabariigi President Riigikohtu üldkogu ettepanekul. Riigikohtu kohtuniku nimetab ametisse Riigikogu Riigikohtu esimehe ettepanekul, seejuures kuulab Riigikohtu esimees eelnevalt ära Riigikohtu üldkogu arvamuse.

Kohtunik nimetatakse ametisse eluaegsena ning teda võib ametist tagandada vaid kohtuotsusega (distsiplinaarkolleegeiumi otsus või süüdimõistev kohtuotsus kriminaalasjas). Seaduses on siiski loetletud veel mõned alusel, mil kohtunik ametist vabastatakse: 68-aastaseks saamisel, ametisse sobimatuse tõttu 3 aasta jooksul pärast ametisse nimetamist, tervislikel põhjustel, kohtu likvideerimisel või kohtunike arvu vähendamisel kohtus.

3. *What are the requirements applying to the appointment of the President of the Supreme Court and what is the duration of his/her term of office?*

Põhiseaduse § 150 sätestab, et Riigikohtu esimehe nimetab ametisse Riigikogu Vabariigi Presidendi ettepanekul. Kohtute seaduse § 27 täpsustab, et Riigikohtu esimehe ametiaja pikkus on üheksa aastat ning et kedagi ei tohi nimetada Riigikohtu esimeheks kaheks ametiajaks järjestikku. Riigikohtu esimees peab vastama riigikohtunikule esitatavatele nõuetele.

4. *What are the conditions for voluntary, temporary suspension of a judicial career and for the return of a judge to court? In particular, may a judge return to the Bench after joining the Bar or after holding a political mandate (for example: as an elected or unelected member of the legislature or the executive) or after working for the prosecution?*

Eesti kohtunikul on võimalik on karjääri ajutiselt peatada vaid juhul, kui ta soovib töötada nõunikuna justiitsministeeriumis või kõrgemas kohtus. Kohtuniku võib tema soovil ja kohtu esimehe nõusolekul viia kuni kolmeks aastaks justiitsministeeriumi või Riigikohtu teenistusse (madalama astme kohtunike puhul Riigikohtu nõuniku ülesannetesse). Sel juhul peatuvad kohtuniku volitused, kuid talle säilitatakse ministeeriumi või kõrgema kohtu teenistuses olles kohtuniku palka ja muud sotsiaalsed tagatised. Pärast ajutiselt eemalolekut võib kohtunik võib samasse kohtusse vabale kohtunikukohale tagasi pöörduda. Kui kohtunikul aga puudub võimalus oma senisele ametikohale tagasi pöörduda (kohtus ei ole vaba kohtunikukohta) ja ta ei soovi asuda tööle mõnda teise kohtusse, vabastatakse ta kohtunikuametist ning makstakse hüvitisena kuue kuu ametipalk.

Kui kohtunik soovib astuda advokatuuri või prokuratuuri liikmeks, kandideerida parlamenti, linna või vallavolikokku või asuda tööle muule poliitilisele ametikohale, peab ta kohtunikuametist loobuma. Hiljem on tal alati võimalus uuesti kohtunikuks kandideerida.

5. *How and by whom are the ethics of judges defined?*

Eesti kohtunike täiskogu, kuhu kuuluvad kõik ametis olevad kohtunikud, võttis 2004. a vastu Eesti kohtuniku eetikakoodeksi. Sellega on kohtunikud ise endale eetikareeglid ning käitumisjuhised kehtestanud ja on kinnitanud, et nad on kohustatud neid reegleid ka avalikult täitma. Eetikakoodeksi inglisekeelne tekst on avaldatud riigikohtu veebilehel <http://www.nc.ee/?id=682>.

Kohtute seadus lubab kohtuniku distsiplinaarkorras karistada ka vääritud teo eest (KS § 87

lõike 2 järgi on kohtuniku distsiplinaarsüütegu ametikohustuste ebakorrektselt täitmise kõrval ka kohtuniku vääritud tegu).

II - Working Conditions

6. *How is the salary, including pensions, fixed, increased or decreased and by whom? Are judges awarded bonuses or any other advantages (car, lodging, etc...) and by whom? What is the annual salary (including pensions and bonuses) of a Supreme Court judge? How does this compare with the salary (including pensions and bonuses) of other state officials?*

Kohtuniku ametipalk on sätestatakse seaduses. Palga suurus kehtestatakse riigikogu ja Vabariigi Presidendi poolt nimetatavate riigiametnike ametipalkade seadusega. Vastavalt eelnimetatud kõrgemate riigiametnike palgakorralduse seadusele on riigikohtuniku palk 5,5 riigi eelmise aasta keskmist palka, Riigikohtu esimehel 6, ringkonnakohtunikul 4,5 ja maa- ning halduskohtu kohtunikul 4 keskmist palka.

Ametipalgale lisanduvad lisatasud on ammendavalt loetletud kohtute seaduses. Viiendast teenistusaastast makstakse lisatasu 5% ametipalgast, kümnendast aastast 10% ja viieteistkümnendast aastast 15% ametipalgast.

Lisaks makstakse esimese ja teise astme kohtu esimeestele juhtimisülesannete täitmise eest lisatasu järgmiselt:

- 1) 15% tema ametipalgast, kui kohtunike arv kohtus on kuni 14;
- 2) 25% tema ametipalgast, kui kohtunike arv kohtus on 15-35;
- 3) 35% tema ametipalgast, kui kohtunike arv kohtus on vähemalt 36.

Kohtuniku palk koos seaduses sätestatud lisatasudega ei tohi ületada kõrgema astme kohtuniku ametipalka. Riigikohtu liikme palk koos staažitasuga ei tohi ületada Riigikohtu esimehe ametipalka.

Riigikohtuniku 2008. a keskmine brutopalk oli 63 596 Euro (995 076 EEK).

2009. ja 2010. aastaks on kohtunike, sh riigikohtunike ametipalka ajutiselt vähendatud 2008. a palgatasemega võrreldes 8% võrra (Eesti keskmise palgaga seotud ametipalkade maksmise ajutise korralduse seaduse alusel).

7. *How are cases allocated among the different divisions of the Supreme Court and among the judges? What are the conditions or criteria for modifying the allocation of cases?*

Riigikohus on kõrgeim üldkohus ning ühtlasi ka kõrgeim halduskohus ning riigikohtu peale kohtu esimehe jaotuvad ülejäänud 18 kohtunikku kolme kolleegiumisse: kriminaal-, tsiviil- ja halduskolleegiumisse. Haldus-, kriminaal-, väärteo- või tsiviilasja menetlusse võtmise otsustab vastav kolleegium kirjalikus menetluses määrusega vähemalt kolmeliikmelises koosseisus menetlusseadustikuga sätestatud korras. Asi võetakse menetlusse, kui selle menetlemist nõuab vähemalt üks riigikohtunik. Kolleegiumi esimees määrab vähemalt kolmeks kuuks ühe või mitu kolmeliikmelist kohtukoosseisu, kelle ülesandeks on asja menetlusse võtmise üle otsustamine.

Pärast asja menetlusse võtmist määrab kolleegiumi esimees asja läbivaatava kohtukoosseisu, sealhulgas nii ettekandja, kes tagab asja arutamise ja kohtulahendi koostamise, kui ka eesistuja kohtuniku, ning ettekandja ettepanekul asja läbivaatamise aja.

8. *Daily working hours, including preparation of cases? Who has the authority to fix working hours for judges and, if so, what is the number of hours? Who controls?*

Kohtute seadus annab kohtunikule õiguse korraldada oma tööaeg iseseisvalt, pidades siinjuures silmas aga seda, et kohtunik peab täitma kõik oma kohustused mõistliku aja jooksul arvestades menetlusseadustest sätestatud tähtaegu. Maa-, haldus- ja ringkonnakohtunike tööjaotus (st reeglid, kuidas jaotatakse kohtusse läbivaatamiseks saabuval kohtuasjad) nähakse ette kohtu tööjaotusplaanis, mille kinnitab kohtu üldkogu. Riigikohtus eraldi tööjaotusplaani ei kinnitata, kuna kassatsioonkaebuste läbivaatamine toimub igas kolleegiumis (tsiviil-, haldus-, kriminaalkolleegiumis) eraldi. Kolleegiumi esimees määrab vähemalt kolmeks kuuks ühe või mitu kolmeliikmelist kohtukoosseisu, kelle ülesandeks on asja menetlusse võtmise üle otsustamine.

9. *Has each judge an office of his/her own in the court building?*
Jah

10. *Has each judge possibility to use a portable PC, also out of office?*

Igal kohtuniku töölaul on personaalne arvuti, soovi korral on võimalik saada enda kasutusse ka sülearvuti. Suurem osa asutusesisest infovahetusest toimub e-posti teel. Kõigile on tagatud võimalus kasutada riigikohtu sisevõrku ning oma töödokumente windows kaugtöölaua kaudu (remote desktop connection) ka kohtumajast eemal viibides.

11. *Is each judge assisted by legally qualified clerks or research assistants?*

Riigikohtu kolleegiumites töötavad nõunikud, kes abistavad kõiki antud kolleegiumis töötavaid kohtunikke. Riigikohtu nõunik üldistab kohtupraktikat (nii riigikohtu kui esimese ja teise astme kohtute) ning osaleb kohtuasjade menetlemisel, tema ülesandeks on laekuvate menetlustaotluste ja menetlusse võetud kohtuasjade läbivaatamiseks ettevalmistamine ning lahendamisel osalemine ja menetluses olevate kohtuasjade lahendamiseiga seotud olulise teabe kogumine ja analüüsimine.

12. *Is there a library reserved for judges and other court staff? What are the opening hours? Is the assistance of a librarian possible?*

Riigikohtus on juriidilise kirjanduse raamatukogu, mida on võimalik töö ajal (8.15-17.00) kasutada kõigil Riigikohtu töötajatel ning kust on võimalik laenutada trükiseid. Riigikohtu raamatukogu trükised on kantud Tartu Ülikooli raamatukogu elektroonlisse andmebaasi.

13. *In case the judge works at home: has he/she access to databases, provided by the court, containing for example the Supreme Court's case-law, legislation and legal periodicals?*
vt vastust küsimusele nr 10.

14. *Any further information for assessing the working conditions of judges and court/chambers' presiding judges?*

Riigikohtu kolleegiumite koosseisus töötab 2009. a novembri lõpus 36 nõunikku, st 1,9 nõunikku ühe kohtuniku kohta.

III – Relationship with Outside Partners

15. *To what extent may judges socialize with attorneys?*

Kohtunik peab olema ning ka näima avalikkusele sõltumatu igal hetkel, ka eraviisilisel suhtlemisel advokatuuri liikmetega. Eesti kohtunike eetikakoodeks sätestab seetõttu

järgmise käitumisjuhise: Kohtunik hoidub poliitilistest- ja ärilõunatest ning koosviibimistest menetlusosalistega, kui see võib ohustada tema erapooletust ning võib tekitada temas huvide konflikti. Isiklikes suhetes juristkonna liikmetega, kellel on tema kohtus regulaarne praksis, väldib kohtunik olukordi, mis võiksid anda alust soosimise või erapoolikuse kahtlusteks või sellistena näida. Selline on n-ö pehmel tasandil antud juhise, seadustest otsest keeldu advokaatidega suhelda sätestatud ei ole.

16. *Can complaints against a judge be filed with an ombudsman? Is the judiciary controlled by the ombudsman?*

Jah. Eesti õiguskantsler kontrollib ombudsmanina avalikke ülesandeid täitvate asutuste (sh ka kohtuasutuste) tegevust ja seda kas riigiasutus järgib isiku põhiõigusi ja vabadusi ning hea halduse tava. Igaühel on õigus pöörduda õiguskantsleri poole avaldusega avalikke ülesandeid täitvate asutuste tegevuse kontrollimiseks. Lisaks on õiguskantsleril 2002. a alates ainsa väljaspool kohtusüsteemi seisva ametiisikuna õigus alatatada iga kohtuniku suhtes distsiplinaarmenetlus (st esitada distsiplinaarsüüdistus). Õiguskantsler kujundab oma seisukoha distsiplinaarsüüdistuse koostamise põhjendatuse kohta ja otsustab kas pöörduda distsiplinaarsüüdistusega Riigikohtu juures asuva distsiplinaarkolleegiumi poole, kes teeb lõpliku otsuse kohtuniku õigeks- või süüdimõistmises. Aastaks 2009. on õiguskantsler pöördunud distsiplinaarkolleegiumi poole kahel korral, millest juhul juhul mõisteti kohtunik õigeks ning teisel juhul süüdi.

17. *Do decisions of international courts have a bearing on the national organisation of the judiciary? Examples?*

Otsene rahvusvaheline tagasiside Eesti kohtusüsteemi kohta tuleb näiteks Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendite ja igal aastal koostatavate raportite kaudu. Kuna nimetatud raportid sisaldavad muuhulgas lahendite statistikat Euroopa Nõukogu liikmesriikide lõikes, siis annab see rahvusvahelise võrdlusmomendi. Näiteks Euroopa Inimõiguste kohtu 2008. a raportist selgub, et 179 Eesti vastu saadetud kaebust jäeti eelmisel aastal n-ö menetlusse võtmata (NB! tõlkes kasutada: *application declared inadmissible or struck out*), 4 korral on kaebus menetlusse võetud (NB! *application declared admissible*). Neljast menetlusse võetud asjast sai motiveeritud otsuse 2 (NB! *judgements overall figure*) – ühes otsuses tuvastati art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele) ja teises art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele) rikkumine. (Vt raport lk 130 ja 132 http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/D5B2847D-640D-4A09-A70A7A1BE66563BB/0/ANNUAL_REPORT_2008.pdf). Samuti on võimalik statistilist võrdlust jälgida Euroopa Ühenduste Kohtu iga-aastastest aruannetest (http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-03/ra08_et_cj_stat.pdf).

18. *What is the influence of international networking on the protection of the independence of the judiciary?*

Rahvusvaheliste kontaktide kaudu teadvustatakse, millised on teistes riikides kohtunikukonna sõltumatuse standardid. Läbi tekkiva võrdlusmomendi mõistetakse paremini Eesti kohtuniku ametialase sõltumatuse tugevaid külgi ja kitsaskohti. Näiteks üks kitsaskohtadest – eriti esimese astme kohtutes – on suur töökoormus ning vähenenud võimalus palgata kohtunikele piisaval hulgal konsultante. Positiivne on näiteks tõhus kohtunike pensionisüsteem.

Parem teadmine, kuidas efektiivsemalt tagada kohtuniku sõltumatus, tuleb ka läbi rahvusvaheliste raportite, dokumentide jm. Nt on Riigikohtu kodulehel emakeelde tõlgituna avaldatud Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (*Consultative Council of European Judges - CCJE*) arvamused, mille hulgas on CCJE 2001. a arvamus "Kohtunike sõltumatuse ja ametist tagandamise keelu standardite kohta".

Eesti kohtunikukonna eneseteadvust on tõstnud ka rahvusvaheliste kohtumiste korraldamine ja osalemine rahvusvahelises võrgustikus. Nt võõrustas Riigikohus 18.–19. juunil 2009 Veneetsia Komisjoni ühisnõukogu iga-aastast kohtumist, millel osales 41 Veneetsia Komisjoni liiget ja konstitutsioonikohtute kontaktisikut 32 riigist. Lisaks kohtumisele toimus teisel päeval seminar teemal "Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtulahendite täitmine ja mõju".

2007. a valiti CCJE presidendiks senine ühenduse asepresident Eesti riigikohtunik Julia Laffranque. (Need on üksikud näited, Riigikohtu kodulehel on võimalik jälgida ülevaadet Riigikohtu olulisematest väliskontaktidest alates 2005. aastast.

<http://www.riigikohus.ee/?id=998>)

19. May judges engage in extra-judicial activities such as arbitration? May judges render expert opinions on behalf of clients?

Kohtunik ei või töötada mujal kui vaid õppe- ja teadustööl, sedagi kohtu esimehe nõusolekul. Muuhulgas ei või kohtunik olla vaidlevate poolte valitud vahekohtunik. Küll aga võib kohtunik olla sõltumatu vahekohtunik.

20. May judges engage in politics or run for a political mandate?

Kohtuniku ametikitsenduste hulka kuulub keeld osaleda poliitikas, kohtute seaduse keelab kohtunikul olla parlamendi, linna-, vallavolikogu ja erakonna liige. Kohtuniku eetikakoodeksi järgi ei tohiks kohtunik toetada ei kõnes ega kirjas poliitilisi liikumisi ega nende kandidaate ega paluda neile fondide toetust.

21. How is the independence of judges protected in case of criticism or attacks from the outside environment, in particular from the "Unions"/representative bodies of Judges, the Bar/Law Societies/practising profession legal bodies, politicians and the press?

vt vastust küsimusele nr 23.

22. In what way do you think that government action or inaction may risk directly or indirectly undermining the independence of the judiciary?

Eesti esimese ja teise astme kohtutuid rahastatakse riigieelarvest justiitsministeeriumi eelarve kaudu. Seega võib valitsuse eelarvepoliitika, mille tulemusena vähendatakse kohtute tegevuskulusid liigsel määral, osutada ohuks kohtusüsteemi sõltumatusele. Kohtusüsteemi stabiilne rahastamine peab looma piisava tagatise sõltumatu õigusemõistmise toimimiseks. Riigikohtu esimehe juhtimisel valmis 2008-2009. a uus kohtute seaduse eelnõu, mis loodetavasti jõuab lähiajal parlamendi menetlusse. Eelnõu koostamise eesmärgiks oli tuua esimese ja teise astme kohtute haldamine täitevvõimu mõju alt välja. Rahastamise küsimuses näeb eelnõu ette, et Vabariigi Valitsuse ja kohtusüsteemi vahelised erimeelsused kohtusüsteemi eelarve kujundamisel kirjutatakse riigieelarve seaduseelnõu seletuskirja ja lahendatakse Riigikogus. Riigieelarve menetluses esindab kohtusüsteemi Riigikohtu esimees.

Kaudselt võib valitsus kohtusüsteemi sõltumatust mõjutada seadusloome valdkonnas. Valitsus kui seadusloome algataja võib menetlusseadustike kaootilise või kooskõlastamata muutmisega mõjutada kohtusüsteemi jõudlust ja seeläbi ka mainet.

23. Does criticism from the media, government or parliamentarians made either generally or in relation to particular cases risk compromising the independence of the judiciary?

Kriitika, mida kohtunike või kohtute suhtes tehakse, ei saa ega tohi kohtunikku otsustamisel mõjutada. Kohtute seadus sätestab, et kohtunik peab täitma oma ametikohustusi erapooletult ning kellelgi ei ole õigust sekkuda õigusemõistmisesse. Loomulikult võib valimatu ning pidev kriitika ohustada laiemalt õigusemõistmise mainet ning usaldusväärsust. Eesti

kohtusüsteem püüab võimalusel kriitikale alati ka selgitustega vastata. Selleks on Riigikohtusse loodud kommunikatsiooniosakond, mille ülesandeks on kaasa aidata kohtusüsteemi ja õigusemõistmise maine kujundamisele.

24. *Does the judiciary respond publicly to criticism, and if so, what means and mechanism are used to do so?*

Eesti kohtute meediasuhtluse põhialus on see, et ei vastata üht või teist kohtuotsust puudutavale kriitikale. Meie eesmärk on eelkõige, laiemalt selgitada kohtumõistmise toimimismehhanisme ja kitsamalt, olulisemate kohtuotsuste motiive. Lähtume mõttest, et õigust mõistetakse riigi nimel, seetõttu me ka ei personifitseeri kohtunikke. Nii alama astme kui kõrgema astme kohtutes töötavad pressiesindajad, kohtute meediasuhtluse aluspõhimõtted on kirja pandud kohtute haldamise nõukoja soovitustes meediasuhtluseks (<http://www.nc.ee/?id=683>). Kohtute meediasuhtlus ei ole ideaalses seisus, kuna on endiselt mitmeid kohtunikke, kelle jaoks ajakirjandusega suhtlemine ei ole oluline või seda tuleks lausa vältida.

25. *Is the relationship between the court and the media organised? If yes, in what way?*

Viimase paari aastaga on huvi kohtuteemade vastu jõudsalt kasvanud, eelkõige küll kriminaalasjade vastu. On ajakirjanikke, kes on kohtuteemadega rohkem kursis ja kellega sellest tulenevalt koostöö tihedam. Meediasuhtlus on eelkõige organiseeritud ülalpoolnimetatud soovitustega, samuti erinevatest seadustest tulenevate piirangutega. On väga palju infot, mida kohtutel ei olegi võimalik välja anda, samas ei tee me piiranguid info osas, mida me välja anda saame.

Riigikohtu struktuuris on kommunikatsiooniosakond, mille ülesanneteks muuhulgas on Riigikohtu, kohtusüsteemi ja õigusemõistmise maine kujundamine ning avalikkuse õigusteadlikkuse tõstmine, meediasuhtluse planeerimine ja elluviimine ning Riigikohtu ja kohtusüsteemi identiteeti kujundavate ja sisekommunikatsiooni arendamisele suunatud projektide algatamine ja korraldamine.

Kaheksas alama astme kohtus töötab neli pressinõunikku, Riigikohtu kommunikatsiooniosakonnas kaks inimest - üks välis- ja teine sisekommunikatsiooni peal. Kohtute pressitöötajatel on tihe koostöövõrgustik, seetõttu on ka meediasuhtlus koordineeritud. Me oleme avatud oma võimaluste piires, vastame päringutele võimalikult kiiresti ja püüame ajakirjanike harimise kaudu ka avalikkust harida.
